

Mijloacele interne de îmbogățire a vocabularului:

- Derivarea
- Conversiunea
- Compunerea

DERIVAREA CU PREFIXE

PREFIXELE - sunete sau grupuri de sunete adăugate înaintea rădăcinii pt a forma cuvinte noi: *dezmoșteni, răzgândi, străbun, neșansă, a împături, a înșirui.*

Prefixele formează:

- * verbe: *a descrește, a răzgândi, a destăinui;*
- * substantive: *neîncredere, desprindere, neadevăr;*
- * adjective: *hipersensibil, răzbunător, transparent;*
- * adverbe: *înapoi, demult, desigur, poimâine.*

DERIVAREA CU SUFIXE

SUFIXELE - sunete sau grupuri de sunete adăugate la sfârșitul rădăcinii pentru a forma cuvinte noi: *muncitor (munc+ itor); grădinar (grădin+ ar); aluniș (alun + iș); sclavie (sclav+ie);*

Sufixe formează:

- * verbe: *a atenționa; a mușamaliza, a ironiza, a drămu;*
- * substantive: *învățătură, poștaş, dulceață, bunătate*
- * adjective: *prietenos, argintiu, românesc, lungan;*
- * adverbe: *iepurește, hoțește, târâș, prietenește.*

Sufixe pot forma:

- substantive colective: *-ime (tinerime); -iște (miriște) etc.*
- substantive care denumesc profesii: *-ar (brutar); -ist (foclist); -tor (judecător); -aș (poștaş) etc.*
- substantive care denumesc noțiuni abstracte: *-ială (bănuială); -ime (agerime); -ință (iscusință) etc.*

II.2. COMPUNEREA - mijlocul de îmbogățire a vocabularului prin unirea sau alăturarea a două sau mai multe cuvinte de același fel sau diferite pentru a forma cuvinte noi.

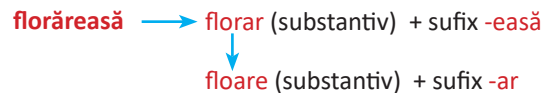
II.1. DERIVAREA - se formează cuvinte noi cu ajutorul sufixelor și prefixelor.

- Cuvântul de bază este cuvântul de la care se pornește formarea cuvintelor noi.
  - Rădăcina cuvântului se găsește atât în cuvântul de bază, cât și în cel derivat.
- pădure* = cuvânt de bază; *pădur* = rădăcina cuvântului
pădur + sufixul *ar* = *pădurar* (cuvânt nou)
 prefixul *îm* + *pădur* + sufixul *it* = *împădurit* (cuvânt nou)

SUFIXELE se clasifică în:

- Sufixe gramaticale - creează forme gramaticale prin flexiunea părților de vorbire în funcție de mod, timp, persoană (verb), gen, caz, număr (substantiv, pronume, adjectiv, numeral).
a cita: citez, citasem, citaseră, citau etc.
băiat: băieți, băiatului, băieților etc.
- Sufixe lexicale - creează cuvinte noi și se pot clasifica din punct de vedere semantic (al sensului) astfel:
  - a. **sufixe diminutive**: formează cuvinte ce denumesc obiecte sau însușiri considerate **mai mici** decât cele obișnuite: *-iță (frunzuliță); -ică (rămurică); -aș (vaporaș); -el (băiețel); -ioară (căscioară); -uleț (coșuleț); -uță (broscuță); -uș (bebeluș) etc.*
  - b. **sufixe augmentative**: formează cuvinte ce denumesc obiecte sau însușiri considerate **mai mari** decât cele obișnuite: *-an (băietan); -andru (copilandru); -oaie (căsoaie), -oi (măturoi).*

SERIE DERIVATIVĂ - cuvântul derivat are la bază alt cuvânt derivat:

DERIVATELE PARASINTETICE sunt cuvintele formate atât cu sufix cât și cu prefix:

- strămoșesc* = prefixul *-stră* + rădăcina *moș* + sufixul *-esc*
- îmbătrânit* = prefixul *-îm* + rădăcina *bătrân* + sufixul *-it*

COMPUNEREA SE REALIZEAZĂ PRIN:

ALĂTURARE (PARATAXĂ)	cu cratimă	<i>inginer-șef, floare-de-colt, Bistrița-Năsăud</i>
	fără cratimă	<i>Valea Crișului, de pe, o mie trei, Delta Dunării</i>
CONTOPIRE (SUDARE)	<i>dreptunghi (drept+unghi); bineînțeles (bine+înțeles); atotștiutor (a+tot+știutor); dinspre (din+spre); bunăvoință (bună+voință)</i>	
ABREVIERE (PRESCURTARE)	din inițiale	C.E.C. ; N.A.T.O.; C.F.R.
	din inițiale și fragmente de cuvinte	ROMGAZ TAROM
	din fragmente de cuvinte	ROMPRESS CENTROCOOP

CUVINTELE COMPUSE pot fi:

- substantive: *gura-leului, bunăcuviință etc.*
- adjective: *binevăzut; galben-auriu etc.*
- pronume: *niciuna, altcuiva, oricine etc.*
- numerale: *cinsprezece, optzezi și doi etc.*
- verbe: *a prescurta; a binedispune etc.*
- adverbe: *deunăzi, devreme, odată etc.*
- prepoziții: *de pe, de sub, înspre etc.*
- conjuncții: *ca să, ci și, deoarece etc.*
- interjecții: *tic-tac, trosc-pleosc etc.*

II.3. CONVERSIUNEA

- mijlocul de îmbogățire a vocabularului care constă în formarea unui cuvânt nou prin trecerea de la o parte de vorbire la alta.

CONVERSIUNEA

SUBSTANTIV provenit din	adverb	<i>lubește-ți aproapele!</i>
	adjectiv	<i>Surdul nu aude, dar le potrivește.</i>
	pronume	<i>Eul liric este portretizat de autor.</i>
	numeral	<i>Unsprezecele echipei s-a accidentat.</i>
	verb	<i>Strânsul recoltei s-a întârziat.</i>
	interjecție	<i>Oful Liei l-a emoționat.</i>

CONVERSIUNEA

ADJECTIV provenit din	substantiv	<i>Sportul rege este fotbalul.</i>
	pronume	<i>Fiecare casă are ambianța ei.</i>
	verb	<i>Cartea citită m-a impresionat.</i>
	adverb	<i>Asemenea om, rar am întâlnit.</i>

CONVERSIUNEA		
VERB provenit din	substantiv	A <i>vâslit</i> (<i>vâslă</i>) timp de o oră.
	adjectiv	A <i>albit</i> (<i>alb</i>) într-o singură noapte.
	adverb	Nu a <i>înapoiat</i> (<i>înapoi</i>) cartea la timp.

CONVERSIUNEA		
ADVERB provenit din	substantiv	Fuge <i>glonț</i> spre adăpost.
	adjectiv	Ea merge <i>liniștit</i> .
PREPOZIȚIE provenită din	adverb	Barza stă <i>deasupra</i> stâlpului.
	substantiv	A câștigat <i>grație</i> lui.

II.4. FAMILIA DE CUVINTE

- reprezintă totalitatea cuvintelor înrudite ca sens, având același cuvânt de bază.
Ea este formată din toate cuvintele obținute prin derivare, compunere și conversiune de la un cuvânt de bază.

Cuvintele din vocabularul limbii române pot fi:

- moștenite din limba latină
- formate prin derivare, compunere, conversiune
- împrumutate din alte limbi.

Împrumuturile de cuvinte sunt de două tipuri:

vechi provenite din	slavă	nevastă, nisip, noroc, obicei, obraz, omăt, mândru, sărac, scund, slab, treaz, vesel, veșnic, voinic etc.
	maghiară	gând, gingaș, heleșteu, hotar, lacăt, lăcătuș, marfă, mântui, meșter, meșteșug, neam, oraș, seamă etc.
	turcă	cântar, cearșaf, chibrit, ciorap, ciorbă, geantă, ghiozdan, iurt, ibric, musaca, pastramă, telemea etc.
	greacă	folos, mătase,omidă, prisos, stol, traistă, aghiasmă, arhanghel, călugăr, conopidă, fidea, franzelă etc.
noi provenite din	latină	femeie și familie (lat. familia), fruct (lat. fructus), bătrân și veteran (lat. betranus, clas. veteranus) etc.
	italiană	adagio, allegro, bariton, cantabil, duet, flaut, mandolină, partitură, primadonă, solfegiu, tenor etc.
	franceză	abandon, abces, acord, agrafă, arcadă, automobil, baraj, bufet, cabinet, camuflaj, carieră etc.
	engleză	airbag, laptop, display, email, mouse, business, manager, marketing, card, job, training etc.

CÂMPUL LEXICAL

- cuprinde toate cuvintele care se raportează la un domeniu;
- este alcătuit din părți de vorbire de același fel;
- cuprinde sinonimele cuvintelor din câmp și expresiile care conțin cuvintele.

III. FONETICA - SUNETE ȘI LITERE

Sunetele limbii române sunt:

- **vocale:** a, ă, î, e, i, o, u.
- **consoane:** b, c, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, q, r, s, ș, ț, t, ț, v, w, x, z.
- **semivocale:** e, i, o, u (sunt sunete ce nu pot forma singure silabe).

Câmpul lexical al rudeniei:

mamă, tată, frate, soră, bunic, mătușă, verișoară etc.

Correspondența sunet- literă

grupurile de litere: ce, ci, ge, gi, che, chi, ghe, ghi reprezintă	un singur sunet dacă în aceeași silabă se mai află altă vocală	gean-tă = 6 litere, 5 sunete ghea-ță = 6 litere, 4 sunete
	două sunete - dacă în silaba în care se află nu mai urmează nici o vocală	gem = 3 litere, 3 sunete ghem = 4 litere, 3 sunete

Diftong	Triftong	Hiat
grupul de sunete alcătuit dintr-o vocală și o semivocală pronunțate în aceeași silabă.	grupul de sunete alcătuit dintr-o vocală și două semivocale pronunțate în aceeași silabă.	grupul de două vocale alăturate pronunțate în silabe diferite.
Diftongul poate fi: - urcător (ascendent) format din: semivocală + vocală: <i>toam-nă; școa-lă; ie-pu-re; plo-uă; ca-fea; cu-rea; cre-ion;</i> - coborător (descendent) format din: vocală + semivocală: <i>rai; căi-ne; măi-ne; trei; co-pii; ta-blou; zeu; râu; cuib; pui.</i>	<i>cre-iaa-ne; du-iaa-să;</i> <i>le-oai-că; dor-meau;</i> <i>pri-veai; pu-teai, vu-iau.</i>	<i>a-er; re-al; ca-i-să; po-e-zi-e;</i> <i>sa-ni-e; vo-in-ță; i-de-e;</i> <i>a-le-e; fi-in-ță; ști-in-ță.</i>

REGULI FONETICE DE DESPĂRTIRE A CUVINTELOR ÎN SILABE

VCV → V-CV	VCCV → VC-CV	VCCC...V → VC-CC...V
o consoană între două vocale	două consoane între două vocale	două sau mai multe consoane între două vocale
consoana trece în silaba următoare V - CV : <i>oa-re; ca-să, moa-ră</i> etc.	se despart consoanele VC-CV: <i>lap-te;</i> <i>far-fu-ri-e; lin-gu-ră; mar-caj</i> etc.	prima consoană trece în silaba dinainte, iar celelalte în silaba următoare: <i>cin-ste; as-tru, mon-stru, des-pre</i> etc.
V - [ce, ci, ge, gi]V: <i>ve-ci-e; re-gi-uni</i> V - [che, chi, ghe, ghi]V: <i>ma-ghiar;</i> <i>u-re-cheat; ve-ghea-ză</i> etc.	EXCEPȚIE: V-CCV dacă în grupul de două consoane a doua este l sau r și prima este b, c, d, f, g, h, p, t, v, despărțirea se face înaintea întregului grup: <i>pa-tru,</i> <i>co-vrig, o-braz, su-plu, a-cru, so-bru</i> etc.	EXCEPȚIE: VCC-C...V În cazul grupurilor de consoane lpt, mpt, mpt, ncs, nct, nct, ndv, rct, rtf, stm, despărțirea se face după a doua consoană din grup: <i>func-ți-e, arc-tic, punc-taj jert-fă</i> etc.